

מעבר לנהר – הארכיאולוגיה של אתרי עבר הירדן בתקופת הברונזה והברזל
 "Across the river"-The archeology of Trans- Jordanian sites during the bronze and Iron Age

שם המרצה: ד"ר עמית דגן

סוג הקורס: שיעור

מספר קורס:

שנת לימודים: תשפ"א

היקף שעות: 1

סמסטר: א

א. מטרת הקורס ותוצרי למידה (מטרות על / מטרות ספציפיות):

מטרתו המרכזית של קורס זה היא לחשוף את הסטודנטים להיסטוריה של המחקר בעבר הירדן ותוצאותיו. הקורס יקנה לסטודנטים הבנה ויכולת זיהוי של מאפייניו הגיאוגרפיים של תא שטח זה ושל התהליכים שהתרחשו בו בתקופות הברונזה והברזל. הן המקורות החיצוניים והן הטקסט המקראי מעידים על הקשר ועל החשיבות של מרחב זה להבנת אירועי ותהליכים בתקופת הברונזה והברזל. הסטודנט ילמד על אתרי מפתח במרחב, גבולות ותפישות ישוב. הקורס יקנה לסטודנטים כלים להשוות את התהליכים שהתרחשו עבר הירדן ביחס לאתרים מקבילים בארץ ישראל והסביבה.

תוצרי למידה :

1. ללמד את הכרונולוגיה האזורית.
2. להכיר את מאפייני הברונזה והברזל הן מבחינה ארכיאולוגית והן מבחינה היסטורית.
3. להבין מהם המרכזים המדיניים המקומיים ומיקומם מבחינה גיאוגרפית.
4. יכיר את השפעות מדיניות החוץ של מעצמות שולטות (ארם, אשור ומצרים).
5. להיחשף למגוון דעות עדכניות על האירועים ההיסטוריים ושחזורם

ב. תוכן הקורס:

רציונל, נושאים: עיקרו של הקורס יאפשר הכרות והבנה של עבר הירדן ואתריה בתקופת הברונזה והברזל. הקורס יתמקד במספר תחומי ידע: ארכיאולוגיה, גאוגרפיה והיסטוריה כדי לאפשר לסטודנט היכרות מעמיקה ונרחבת על אזור גיאוגרפי זה ועל התהליכים ההיסטוריים והתרבות החומרית אשר משקפים מציאות זו.

מהלך השיעורים: לימוד פרונטלי עם מצגות, הקורס מלווה באתר מודל.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים:

מס' השיעור	נושא השיעור	קריאה נדרשת	הערות
1	מבוא - ציר זמן		תיחום התקופה ומאפייניה. תיאום ציפיות סטודנט-מרצה
2	הגאוגרפיה של עבר הירדן		בשיעור זה גם נציג את מערכת הדרכים הקדומה ואוצרות הטבע של אזור זה
3	עבר הירדן במקורות חוץ מקראיים		
4	עבר הירדן במקרא	נאמן 2001	
5 - 6	תפישות הישוב ומאפייניה בתקופת הברונזה המאוחרת		

7-8	תפרושת היישוב ומאפייניה בתקופת הברזל	
7	ממלכת עמון	Lipschits 2004
8	ממלכת מואב	MacDonald 2020
9	ממלכת אדום	פינקלשטיין 1992, 1996
10	ערבים ודרכי מסחר	
11-12	עבר הירדן תחת ארם ואשור	בוסתנאי 1969,
13	עבר הירדן תחת שלטון בבל	
14	אחרית דבר	

חובות / דרישות / מטלות:

בקורס זה יש חובת נוכחות של 85% מהשיעורים, שתיבדק מדי שיעור. תלמיד שייעדר מעל שתי הרצאות ללא סיבה מוצדקת לא יורשה לגשת לבחינה המסכמת או להגיש עבודה, ולא יקבל ציון בקורס.

ה. מרכיבי הציון הסופי:

- אין דרישות מוקדמות
- הציון הסופי מורכב מ:
- 4 מטלות מבוססות מודל משקל כל מטלה 25%

ביבליוגרפיה נבחרת – ביבליוגרפיה נוספת תחולק בקורס:

- אבנר, ע.
"סקר ארכיאולוגי באזור אילת". קדמוניות 148: 110-120
אחיטוב, ש.
2004. "כתובת מלכותית חדשה ממואב. קדמוניות 128: 88-92.
בוסתנאי, ע.
1969. "הערות לדרכי השלטון האשורי בעבר הירדן המזרחי לאחר מסע תגלת פלאסר הג' לארץ ישראל". בית מקרא: כתב-עת לחקר המקרא ועולמו, יד (א (לו)). 39-49.
דמסקי, א.
2016. "האלה שגָר בעבר הירדן". ארץ ישראל לב': 45-50.
כוגן, מ.
2003. אסופת כתובות היסטוריות מאשור ובבל: מאות ט'-ו' לפסה"נ. מוסד ביאליק. ירושלים.
ליפשיץ, ע. ופינקלשטיין, י.
2011 – בית עמרי במואב: יהץ ועטרות. ארץ ישראל ל': 290-299.
מזר, ע.
2003. "חפירות תל רחוב ומשמעותן לחקר תקופת-הברזל בישראל". ארץ ישראל 27: 143-160.
נאמן, נ.
2001. "בין כתובת מלכותית לסיפור נבואי: מרד מישע מלך מואב בהארה היסטורית. ציון ס"ו: 5-40.
מילר, מ.
1995. "חקירות במואב הקדומה". קדמוניות 110 (2): 77-82.
פינקלשטיין, י.
1992. "אדום בתקופת הברזל א". ארץ-ישראל: מחקרים בדיעת הארץ ועתיקותיה, כג: 224-229.
1996. "ההיסטוריה היישובית של במת עבר-הירדן לאור תוצאות סקרים ארכיאולוגיים חדשים". ארץ ישראל: 244-251

רוזנר, ד.
1976. "המקורות לחקר תולדות מואב". בית מקרא כא': 263-270.
רותנברג, ב. וגלס, י.
1981. "הקרמיקה המדיינית". ארץ ישראל טו': 85-114.

Herr, G. L.

1980 - The Formal Scripts of Iron Age Transjordan. *Bulletin of the American Schools of Oriental Research* 238: 21- 34.

Lipinski, E.

2013. "The Arameans in the West (13th -8 th Centuries)". In Berlejung, A. and Streck, P. M. (eds.). *Arameans, Chaldeans, and Arabs in Babylonia and Palestine in the First Millennium B.C.*. *Leipziger Altorientalistische Studien* 3:123-148.

Lipschits, O.

2004. "Ammon in Transition from Vassal Kingdom to Babylonian Province". *Bulletin of the American Schools of Oriental Research* 335: 37-52.

MacDonald, B.

2020. *A History of Ancient Moab from the Ninth to First Centuries BCE* . Atlanta: The Society of Biblical Literature.

Younger, K. L., Jr.

2003. "Assyrian Involvement in the Southern Levant at the End of the Eighth Century B.C.E.". In A. Vaughn and A. Killebrew (eds.), *Jerusalem in Bible and Archaeology: The First Temple Period*. Society of Biblical Literature, Symposium Series 18. Atlanta: Society of Biblical Literature. Pp. 235-263

קשר עם המרצה:

דואר אלקטרוני: 123dagam@gmail.com

